

PRŮZKUMY PAMÁTEK A STAVEBNĚ HISTORICKÉ PRŮZKUMY



DOC. PHDR. IVO HLOBIL

Kmenovými příspěvky Průzkumů památek se zřejmě stanou výsledky stavebně historických průzkumů. Archeologové a restaurátoři si vytvořili pro publikování svých průzkumových prací vlastní periodika (*Archaeologia historica*, *Technologia artis*). Obdobně tomu asi bude s průzkumy sbírek a mobiliářů památkových objektů. Pokračuje přirozená specializace a diferenciacie památkářských časopisů, zahájená už v 19. století vznikem Památek archeologických a místopisných (1894) a odštěpováním příbuzných periodik (*Časopis společnosti přátel starožitností českých*, 1893; *Ročenka kruhu pro pěstování dějin umění*, 1915; *Umění*, 1937; *Zprávy památkové péče*, 1937).

V praxi se však stavebně historické průzkumy mezioborové spolupráce nemohou zřeknout. Komplexnost stavebně historických průzkumů je předpokladem jejich odpovědného řešení. Vývoj nutně směřuje k vytváření týmů, složených ze vzájemně se doplňujících specialistů příslušných oborů. Je třeba opustit přetrvávající romantickou představu výjimečně erudovaného a zkušeného jedince, schopného (?) samostatně zvládnout všechny úkoly spojené se stavebně historickým průzkumem: vyhledávání a interpretaci pramenů, aplikování dalších pomocných věd historických (epigrafiky, heraldiky etc.) a jednotlivých oborů religionistiky (liturgie, monasteriologie etc.), práce archeologické, stavebně - technické, dokumentační (měřické, fotografické, fotogrametrické etc.), umělecko historické, restaurátorské, jakož i - v době grantových agentur - povinné úkoly účetní a administrativní, včetně řešení právních otázek, a nakonec ještě publikování dosažených výsledků na odpovídající úrovni (v odborném tisku či elektronicky), včetně vytváření oborových databází. Nejen dnes, ale také v minulosti velké stavebně průzkumové práce zjevně překračovaly síly i nejvzdělanějších jednotlivců, jejichž vědecké výkony si dodnes připomínáme (viz např. nedokončené práce V. Birnbauma - S. Vitale v Ravenně, basilika sv. Jiří na Pražském hradě, v Karolinu). Dobrým příkladem pro víceoborovou spolupráci při provádění stavebně historických průzkumů představuje kooperativnost archeologů, záporný pak více méně programová (v podstatě z důvodů pekuniárních) a ve svých důsledcích škodlivá izolovanost většiny našich restaurátorů.

Obsahové zaměření Průzkumů památek mohou vhodně rozšířit retrospektivní příspěvky, které by dokládaly a hodnotily vývoj stavebně historických průzkumů v českých zemích v minulosti. Ač moderní éra stavebně historických průzkumů nastala - jak upozornil Dobroslav Líbal - až ve spojitosti s průzkumy našich městských památkových rezervací kolem roku 1950 a po vypracování příslušné metodiky v tzv. "R" ateliéru ve Stavoprojektu Praha, nelze přehlížet ani předchozí zkoumání stavebního vývoje našich památek. Ne zcela doceněná zůstává průzkumová činnost stavebních inženýrů a architektů během minulého století - v Čechách zejména při restaurování a dostavbě pražské katedrály za Josefa Krannera (1801 - 71), Josefa Mockra (1835 - 99) a Kamila Hilberta (1869 - 1933); na Moravě činnost Augusta Prokopa (1838 - 1915), autora velkého kompendia *Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung* (Bd. I - IV, Wien 1904) nebo na svou dobu vynikající a příkladně publikovaný průzkum radnice v Olomouci lékařem - archivářem Hansem Kuxem a stavebním inženýrem Maximilianem Kressem (1904). Po vzniku samostatné ČSR a s definitivním prosazením konzervační metody v naší památkové péči vznikají stavebně průzkumové práce, prováděné významnými historiky umění (Vojtěch Birnbaum, Zdeněk Wirth, Václav Mencl, Václav Richter ad.). Pod vedením Dobroslava Líbala a Jana Muka pak přecházející do týmové organizovaných stavebně historických průzkumů SÚRPMO.

Po roce 1989 se provádění stavebně historických průzkumů značně rozšířilo díky aktualizované činnosti odborných organizací státní památkové péče, ale také působením nezávisle pracujících jednotlivců. Hlubší poznání našich stavebních památek představuje základní předpoklad odpovědného uskutečňování stále hojněji probíhajících rekonstrukcí. Nicméně početný nárůst stavebně his-

torických průzkumů není ještě zárukou kvality jejich provádění. Tu sama o sobě nemusí pozitivně ovlivnit ani skutečnost, že v nepříliš vzdálené budoucnosti početní absolventi z kateder dějin umění v Praze, Brně a Olomouci naleznou právě ve stavebně historických průzkumech své profesionální uplatnění. V praxi SÚRPMO blahodárně působily cenné konzultace a neopakovatelné znalectví Dobroslava Líbala a Jana Muka. Otázkou je, jak za změněné situace ovlivňovat a posuzovat úroveň dnešních stavebně historických průzkumů.

V současné praxi se jeví jako velmi potřebné zabránit provádění nekvalitních či nekritických stavebně historických průzkumů. Konkrétně jde o dodržování závazných postupů, o elementární povinnost nepřehlížet už dříve dosažené poznatky, náležitě citovat příslušné práce a evidentně dokládat vlastní výsledky, bez zastírání nejednoznačných a neúplných zjištění. Na nedostatečnou oborovou spolupráci poukazují chybná zaměření, nedatované a ikonograficky neurčené nástěnné malby, špatně přepsané nebo přeložené nápisy, neidentifikované znaky, nekvalitní fotografie atd. Kvalitní příspěvky publikované v Průzkumech památek, které se rychle staly primární publikační základnou pro tezaurování závažných poznatků, mají význam normotvorných příkladů.

J. Muka